

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної роботи,
д.е.н., доцент
Яремко Ю.І.

«28» квітня» 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗП.02 ФІЛОСОФІЯ

рівень вищої освіти	<u>третій (освітньо-науковий) рівень</u> <small>(назва освітнього рівня)</small>
освітньо-наукова програма	<u>Економіка</u> <small>(назва галузі знань)</small>
спеціальність	<u>051 «Економіка»</u> <small>(цифр і назва спеціальності)</small>
факультет	<u>економічний</u> <small>(назва факультету)</small>

Херсон, 2016 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» підготовки здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти спеціальності 051 «Економіка».

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Берегова Галина Дмитрівна, зав. кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін, д. філос. н., професор

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № 8 від «04» березня 2016 року

Завідувач кафедри

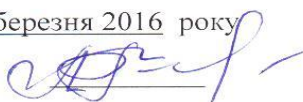

Берегова Г.Д.

Схвалено науково-методичною комісією зі спеціальності 051 «Економіка»

Протокол № 7 від «28» березня 2016 року

Голова

Галат Л.М.

Схвалено Вченою радою економічного факультету

Протокол № 7 від «29» березня 2016 року

Голова

Савченко О.Г.

Затверджено Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Херсонський державний аграрний університет»

Протокол № 7 від «28» квітня 2016 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	вечірня форма навчання
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	нормативна	
Змістових частин – 2	Спеціальність: <u>051 «Економіка»</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>Філософське осмислення культурного простору</u> (назва)		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		1 – 2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год. самостійної роботи аспіранта – 3 год.	Третій (освітньо-науковий) рівень: <u>«Доктор філософії»</u>	Лекції	
		18 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	18 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
72 год.	72 год.		
Індивідуальні завдання: 72 год.			
Вид і форма контролю: залік/екзамен			

* Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36/144 (20%/80%)

для вечірньої форми навчання – 36/144 (20%/80%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета спонукання здобувачів до філософського осмислення сучасної дійсності, підвищення їхнього рівня абстрактного мислення як необхідної умови формування загальної й наукової культури мислення.

Завдання:

ввести здобувачів у сферу формування, функціонування і розвитку духовного виробництва, що продукує знання з основних проблем буття, мислення і пізнання; сприяти становленню в них наукового світогляду та творчого мислення; націлити майбутніх фахівців сільського господарства на ціннісні орієнтири, що відповідають вимогам часу.

Знання та вміння, що формуються під час вивчення дисципліни. Після вивчення дисципліни аспірант повинен:

Знати:

- ✓ специфіку філософського знання та його місце в системі гуманітарних наук;
- ✓ основні філософські категорії й парадигму їх сучасного використання;
- ✓ етапи розвитку світової та вітчизняної філософської думки;
- ✓ сутність сучасних неklasичних філософських систем;
- ✓ головні світоглядно-філософські проблеми сьогодення;
- ✓ рівні та форми виявлення буття;
- ✓ основи гносеології;
- ✓ специфіку і структуру наукового пізнання;
- ✓ проблеми філософської антропології;
- ✓ ціннісну природу культуротворення;
- ✓ основні категорії соціальної філософії;
- ✓ глобальні проблеми сучасності та можливі шляхи їхнього розв'язання.

Вміти:

- ✓ засвоїти специфіку філософського осягнення дійсності;
- ✓ вільно володіти понятійно-категоріальним апаратом філософії;
- ✓ оперувати набутими історико-філософськими знаннями при виробленні власної світоглядної позиції;
- ✓ застосовувати набуті знання при аналізі нагальних проблем сьогодення;
- ✓ розкривати взаємозв'язок між явищами, виявляти й аналізувати суперечності;
- ✓ використовувати філософські методи дослідження у своїй науковій діяльності;
- ✓ написати статтю (реферат), підготувати доповідь на наукову конференцію (семінар) з філософської проблематики;
- ✓ творчо підходити до вирішення фахових завдань.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- здатність до цілісного викладу основних проблем філософії на рівні об'єктивного, ідеологічно незаангажованого сучасного бачення.

Програмні результати навчання:

- знати теорію та практику філософського мислення з урахуванням засад світоглядного плюралізму й ідеологічної толерантності;

- вміти вільно володіти понятійно-категоріальним апаратом філософії; оперувати набутими історико-філософськими знаннями при виробленні власної світоглядної позиції; застосовувати набуті знання при аналізі та вирішенні нагальних проблем сьогодення.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина 1. Покликання філософії та її історичні типи.

Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.

Філософія як вищий тип світогляду, його особливості. Предмет філософії. «Основне питання» філософії та його складові. Мета і зміст філософії. Функції філософії. Структура філософії. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.

Тема 2. Генеза світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження.

Природа філософії західного та східного типу, їх взаємодоповнюваність і оригінальність. Канонічні джерела, світоглядні ідеї та філософські школи Стародавньої Індії. Особливості та основні напрями Давньокитайської філософії. Поняття античної філософії. Етапи її розвитку та загальні особливості. Антична філософія досократівського періоду. Натурфілософські ідеї представників Мілетської школи. Діалектика та гносеологія Геракліта. «Числова філософія» піфагорійців. Атомістичне вчення Демокрита. Ідеї та представники високої класики у розвитку античної філософії. Філософські погляди та метод Сократа. Об'єктивний ідеалізм Платона. Філософське вчення Аристотеля. Загальні риси, провідні школи та ідейні здобутки пізньої античної філософії. Епікуреїзм. Стоїцизм. Скептицизм. Неоплатонізм.

Основні риси середньовічної християнської філософії. Патристика. А. Августин. Схоластика. Т. Аквінський. Містика. Б. Клервоський. Дж. Бонавентура. Загальна характеристика ренесансної філософії: специфіка, коло проблем, представники. Натурфілософія епохи Відродження. М. Кузанський. Г. Галілей. М. Коперник. Дж. Бруно. Соціально-політичні доктрини ренесансної епохи. Н. Макіавеллі. Т. Мор. Т. Кампанелла.

Тема 3. Генеза світової філософії: Новий і Новітній час.

Науковоцентризм філософії Нового часу. Розвиток методології та гносеології у філософії Нового часу. Провідні філософські позиції в тлумаченні пізнання. Емпіризм Ф. Бекона. Раціоналізм Р. Декарта. Емпіризм Дж. Локка. Онтологія Нового часу про світобудову та місце в ній людини. Дуалізм Р. Декарта. Пантеїзм Б. Спінози. Монадологія Г. Лейбніца. Філософія французького Просвітництва про місце і роль людини в світі. Вольтер. Ж.-Ж. Руссо.

Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії. Імануїл Кант – засновник німецької класичної філософії. Філософія Г.-В.-Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.

Загальні особливості філософії кінця XIX–XX ст. Основні ідеї ецієнтистської філософії (позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм). Філософські течії антропологічного спрямування («філософія життя»; екзистенціалізм; психоаналіз і неофрейдизм тощо). Релігійна філософія XX ст. (неотомізм; тейярдізм тощо).

Тема 4. Традиції розвитку філософської думки в Україні.

Загальні особливості української філософії та етапи її розвитку. Філософські джерела та ідеї часів Київської Русі. Філософія українського гуманізму. Поява професійної філософії в Україні. Філософія в Києво-Могилянській академії. Життя та філософська творчість Г. Сковороди. Філософія України другої половини XIX– початку XX ст. Особливості розвитку української філософії XX ст.

Змістова частина 2. Методологічні засади філософії.

Тема 5. Філософське розуміння світу.

Світ як єдність об'єктивної дійсності та дійсності людських сутнісних сил. Філософський зміст категорії «буття». Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття. Матерія як субстанція. Історичні уявлення про матерію. Рух як спосіб існування матерії. Види руху. Простір і час – форми буття матерії. Основні властивості простору і часу.

Тема 6. Феноменологія свідомості.

Проблема онтологічного статусу свідомості. Основні концепції походження свідомості. Соціокультурна сутність свідомості. Ідеальний статус буття свідомості. Свідомість і мова. Структура та функції індивідуальної свідомості. Суспільна свідомість та її форми.

Тема 7. Пізнання і його основні форми.

Поняття пізнання та його змістові складові. Основні принципи пізнання. Види пізнання та їх взаємозв'язок. Рівні та форми пізнання. Пізнання як процес. Поняття істини у пізнанні. Критерії істинності знань. Особливості, рівні та форми наукового пізнання. Основні методи наукового пізнання.

Тема 8. Людина як предмет філософського осмислення.

Проблематичність людського буття. Буття, життя та існування людини. Проблема походження людини. Співвідношення понять «людина – індивід – особа – особистість – індивідуальність». Природне та соціальне, персональне та трансцендентальне в людині. Вихідні цінності людського буття. Свобода, її види та характер виявів. Смерть, безсмертя та проблема смислу життя.

Тема 9. Суспільство: основи філософського аналізу.

Основні підходи до розуміння суспільства у філософській традиції. Сучасні філософські концепції суспільства. Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Основні сфери життєдіяльності суспільства. Матеріальне виробництво. Соціальна структура суспільства. Соціальна група та її типи. Історичні форми спільності людей. Суспільство як система соціальних відносин та їх типологія.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина 1. Покликання філософії, її історичні типи та методологічні засади												
Тема 1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 2. Генеза світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 3. Генеза світової філософії: Новий і Новітній час	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 4. Традиції розвитку філософської думки в Україні.	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Разом за змістовою частиною 1	80	8	8		32	32	80	8	8		32	32
Змістова частина 2. Методологічні засади філософії												
Тема 5. Філософське розуміння світу	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 6. Феноменологія свідомості	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 7. Пізнання і його основні форми	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 8. Людина як предмет філософського осмислення	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Тема 9. Суспільство: основи філософського аналізу	20	2	2		8	8	20	2	2		8	8
Разом за змістовою частиною 2	100	10	10		40	40	100	10	10		40	40
Усього годин	180	18	18		72	72	180	18	18		72	72

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві	2
2	Генеза світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження	2
3	Генеза світової філософії: Новий і Новітній час	2
4	Традиції розвитку філософської думки в Україні	2
5	Філософське розуміння світу	2
6	Феноменологія свідомості	2
7	Пізнання і його основні форми	2
8	Людина як предмет філософського осмислення	2
9	Суспільство: основи філософського аналізу	2
Разом		18

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві	2
2	Генеza світової філософії: Давній світ, Середньовіччя та Відродження	2
3	Генеza світової філософії: Новий і Новітній час	2
4	Традиції розвитку філософської думки в Україні	2
5	Філософське розуміння світу	2
6	Феноменологія свідомості	2
7	Пізнання і його основні форми	2
8	Людина як предмет філософського осмислення	2
9	Суспільство: основи філософського аналізу	2
Разом		18

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія як теоретична основа світогляду.	4
2	Поняття методу філософської рефлексії.	2
3	Особливості філософії Давньої Індії.	4
4	Особливості філософії Давнього Китаю.	2
5	Концепція буття у філософії елейців.	4
6	Схоластика та містика як провідні напрями середньовічної філософії: тотожне та відмінне.	2
7	Вихідні ідеї філософії гуманізму та їх світоглядне значення.	4
8	Проблема метода і методології у філософії Нового часу.	2
9	«Категоричний імператив» І. Канта.	4
10	Основні ідеї філософії неопозитивізму та їх значення для розвитку пізнання.	2
11	Проблема людини та її свободи у філософії екзистенціалізму.	4
12	Філософія Г.С. Сковороди.	2
13	Основні напрями розвитку філософської думки в українській діаспорі.	4
14	Вихідні концепції буття в історії філософії.	2
15	Роль сучасної науки у розумінні процесу розвитку.	4
16	Особливості прояву просторово-часових якостей у соціальних процесах, живій і неживій природі.	2
17	Основні концепції походження свідомості.	4
18	Інтуїтивний спосіб пізнавального осягнення реальності.	2
19	Істина, неправда, дезінформація, омана.	2
20	Софістика та еkleктика - альтернативи діалектики як логіки.	2
21	Світоглядне та методологічне значення законів діалектики.	2
22	Проблема людської свободи в історико-філософській традиції.	2
23	Смисложиттєві виміри буття людини.	2
24	Економічна сфера суспільства.	2
25	Соціальна сфера суспільства.	2
26	Духовна сфера суспільства.	2
27	Співвідношення понять «цивілізація» і «культура».	2
Разом		72

9. Індивідуальні завдання

1. Підготуйте реферат на тему: «Предметне самовизначення філософії».
2. Складіть опорний конспект з характеристикою філософської думки Стародавньої Індії та Китаю.
3. Конспективно визначіть феномен античної філософії в європейській історії.
4. Проведіть порівняльний аналіз філософських систем Аврелія Августина і Томи Аквінського.
5. У чому полягає наукоцентризм філософії Нового часу? Підготуйте виступ з цього питання на практичне заняття.
6. Розкрийте відмінності у методологіях Ф.Бекона і Р.Декарта.
7. Оформіть тези основних ідей І.Канта, Г.В.Ф. Гегеля та Л.Фейєрбаха.
8. Складіть таблицю основних течій та шкіл сцієнтичного, антропологічного і релігійного напрямів філософії ХХ ст.
9. Напишіть коротку анотацію на роботу Г. Сковороди «Потоп Земний».
10. Складіть схему-конспект відповіді на питання про еволюцію поглядів на проблему Буття.
11. Підготуйте у письмовому вигляді стислий виклад сутності феномену самосвідомості.
12. Складіть тези повідомлення про інтуїтивний спосіб пізнавального осягнення реальності.
13. Напишіть коротке есе про своє бачення проблеми походження людини.
14. На основі довідкової літератури складіть словник понять: природа, суспільно-економічна формація, економічна сфера суспільства, соціальна сфера суспільства, політична сфера суспільства, духовна сфера суспільства, соціум.

10. Методи навчання

Лекції; бесіди; дискусії.

11. Методи контролю

Усне опитування, письмове фронтальне опитування, тестування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістова частина 1				Змістова частина 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	8	8	6	6	6	6	6	8		

T1, T2 ... T18 – теми змістових частин

Схеми оцінювання ДВНЗ «ХДАУ»

Національна диференційована шкала

Оцінка	Мін. рівень досягнень	Макс. рівень досягнень
Відмінно/Excellent	90	100
Добре/Good	74	89
Задовільно/Satisfactory	60	73
Незадовільно/Fail	0	59

Національна недиференційована шкала

Зараховано/Passed	60	100
Не зараховано/Fail	0	59

Шкала ECTS

A	90	100
B	82	89
C	74	81
D	64	73
E	60	63
Fx	35	59
F	1	34

Шкала ECTS недиференційована шкала

P	60	100
F	0	59

12. Методичне забезпечення

1. Герасименко М.В. Філософія. Частина 1. Покликання філософії та її історичні типи. Тестові завдання для поточного контролю знань.– Херсон: РВВ «Колос» ХДАУ, 2016.– 66 с.
2. Герасименко М.В. Філософія. Частина 2. Методологічні засади філософії. Тестові завдання для поточного контролю знань.– Херсон: РВВ «Колос» ХДАУ, 2016. – 56 с.

13. Рекомендована література

Базова

1. Андрусів Л.З. Філософія [Електронний ресурс]: конспект лекцій / Л.З. Андрусів. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. – 158 с.
2. Берегова Г.Д. Генеза розвитку філософської думки: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль I. – Херсон : Айлант, 2010. – 120 с.
3. Берегова Г.Д. Філософське розуміння світу: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль II. – Херсон : Айлант, 2010. – 104 с.

4. *Берегова Г.Д., Леценко А.М.* Філософія суспільства та людини: Тематичний курс лекцій для магістрів. Модуль III. – Херсон : Айлант, 2011. – 148 с.
5. *Воронюк О.Л.* Філософія: підручник / О.Л. Воронюк. – 2-ге вид., випр. – К. : Медицина, 2015. – 224 с.
6. *Данильян О. Г.* Філософія: підручник / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань. – Х. : Право, 2015. – 432 с.
7. *Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей.* В 4 т. – Київ : Дух і літера, 2009–2017.
8. *Козьмук Я., Задубрівська О.* Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. – Чернівці : Рута, 2012. – 139 с.
9. *Кулик О.В.* Філософія: Навч. посібник для вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації / О.В. Кулик. – Дніпропетровськ : Монолит, 2013. – 692 с.
10. *Лузан А.О.* Вступ до філософії: навчальний посібник для студ. вузів / А.О. Лузан. – К. : Центр учбової літ. (ЦУЛ), 2013. – 135 с.
11. *Петрушенко В.Л.* Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / В.Л. Петрушенко. – 3-тє видання, перероб. і доповн. – Львів : «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО В.М. Піча, 2015. – 506 с.
12. *Пішак О.В.* Філософія [Електронний ресурс]: конспект лекцій / О.В. Пішак. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2014. – 177 с.
13. *Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А.* Філософія: Підручник / Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. – Вид. 3-тє, стер. – К. : Академвидав, 2012. – 592 с.
14. *Філософія* : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2013. - 431 с.
15. *Філософія* : підручник / Людмила Рижак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. - 649 с.
16. *Філософія* : підручник / В. С. Бліхар, А. Ф. Карась, М. П. Требін [та ін.] / за ред. В. В. Середи, М. М. Цимбалюка. – Львів : ЛьвДУВС, 2015. – 428 с.
17. *Філософія*: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / за наук. ред. А.В. Арістової і С.В. Синякова. – К. : НТУ, 2013. – 245 с.
18. *Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник* / Л.В. Губерський, В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2014. – 591 с.
19. *Філософія: навч. посіб.* / [Л.В. Губерський та ін.] ; за ред. д-ра філос. наук, проф. І.Ф. Надольного. – 8-е вид., стер. – К. : Вікар, 2014. – 456 с.
20. *Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник* / Кремень В.Г., Ільїн В.В. – К. : Книга, 2015. – 528 с.
21. *Філософський енциклопедичний словник* / Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України. – К. : Абрис, 2012.– 742 с.
22. *Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): Навч. посіб.* – 2-ге вид., стер. / За ред. Л.В. Губерського. – К. : Знання, 2012. – 621 с.

Допоміжна

1. *Баумейстер А.* Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання / А. Баумейстер – К. : Дух і Літера, 2012. – 408 с.
2. *Дахній А.Й.* Нариси історії західної філософії XIX-XX ст.: навч. посіб. / Андрій Дахній. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 486 с.
3. *Декарт Р.* Міркування про метод / Р. Декарт // Психологія і сусп.во. – 2015. – № 2. – С. 37-46.
4. *Захара І. С.* Українська філософія : навч. посіб. / Захара І. С. ; Льві. нац. ун-т ім. Івана Франка, Філософ. ф-т. - Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. - 353 с.
5. *Історія світової та української філософії* [Текст]: навчально-методичний посібник: для студентів усіх спеціальностей і форм навчання / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; [уклад. О.П. Бойко]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 121 с.
6. *Філософія XX-XXI століть: імена: біограф. словник* / [уклад. Ю. В. Омельченко]. – К. : Фенікс, 2015. – 211 с.
7. *Шрамко Я.* Що таке аналітична філософія? / Я. Шрамко // Філософ. думка. – 2011. – № 3. – С. 10-27.

14. Інформаційні ресурси

1. Гносеологія [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Історія філософії [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/%B2%F1%F2%EE%F0%B3%FF_%F4%B3%EB%EE%F1%EE%F4%B3%BF
3. Історичні типи світогляду [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Philosophy/9829.htm>
4. Натурфілософія [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Німецька класична філософія [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi6.html>
6. Номіналізм [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
7. Основні питання філософії [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Філософія [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%EB%EE%F1%EE%F4%B3%FF>
9. Філософія життя [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://books.br.com.ua/41679>
10. Філософія Нового часу [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-5355-1.html>
11. Філософія Середньовіччя [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
12. Філософія Г.Сковороди [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-4519-1.html>